യോഗവാസിഷ്ഠഃ/പ്രകരണമ് 3✓
(ഉത്പത്തിപ്രകരണമ്)/സർഗം 54✓

ശ്രീദേ+വ്യുവാച .
തസ്മാ+ദ്യേ വേദ്യവേ+ത്താരോ യേ വാ ധർമം പരം ശ്രിതാഃ .
ആതി-വാഹിക-ലോകാംസ്തേ+ പ്രാപ്നു-വ+ന്തീഹ നേതരേ .. 1

ആധി-ഭൗതിക-ദേഹ+ത്വം/ മി+ഥ്യാ+ഭ്രമ-മയാ+ത്മകം .
കഥം സ+ത്യേ+ സ്ഥിതിം(യ്) യാതി+ച്ഛായാ+സ്തേ കഥമാ-തപേ .. 2

ലീലാ വിദിത-വേ+ദ്യാ നോ പരമം(ൻ) ധർമ-മാ+ശ്രിതാ .
കേവലം(ൻ) തേന സാ ഭർതുഃ(ഖ്) ക+ല്പിതം(ൻ) നഗരം(ങ്) ഗതാ .. 3

പ്രബു+ദ്ധ-ലീലോവാച .
ഏവമേഷാ+ പ്രയാതാ്+സ്തു ഭർതാ പ+ശ്യ മമാം-ബികേ .
പ്രവൃ+ത്തഃ(ഫ്) പ്രാണ-സം(ൻ)ത്യാഗേ
കർ/ത+വ്യം(ങ്) കിമിഹാ-ധുനാ ..4

ഭാവാ-ഭാവേഷു ഭാവാനാം(ങ്) കഥം(ൻ) നിയതി-രാഗതാ .
കഥം ഭൂയോ്+പ്യനി-യതിർ/മൃതി-ജ+ന്മാദി-സൂചിതാ .. 5

കഥം/ സ്വഭാവ-സംസിദ്ധിഃ(ഖ്) കഥം സ+ത്താ പദാർ/ഥഗാ .
കഥ-മ+ഗ്ന്യാദി-പൂഷ്ണ+ത്വം പൃ(ഥ്വി-ആ)ദൗ+ സ്ഥിരതാ കഥം .. 6

ഹിമാ-ദിഷു കഥം/ ശൈ+ത്യം(ങ്) കാ സ+ത്താ കാലഖാ-ദിഷു .
ഭാവാ-ഭാവ+ഗ്രഹോഥ്.സർഗ+സ്ഥൂല-സൂക്ഷ്മ-ദൃശഃ(ഖ്) കഥം .. 7

കഥ-മ+ത്യ+ന്ത-മു+ച്ഛായം(ൻ) തൃണ-ഗുല്മ-നരാ-ദികം .
വ+സ്തു നായാ+ത്യനിഷ്ടേ്പി+സ്ഥിതേ(സ്-വോ)+ച്ഛായ-കാരണേ .. 8

ശ്രീദേ+വ്യുവാച .
മഹാ+പ്രലയ-സംപ+/ത്തൗ സർവാർ/ഥാ+സ്ത-മയേ സതി .
അന+ന്താകാശ-മാശാ+ന്തം/ സദ്/ബ്രഹ്-മൈവാവ-തി+ഷ്ഠതേ .. 9

ത+ച്ചി+ദ്രൂപ-തയാ തേജഃ(ഖ്)കണോ്ഹ-മിതി ചേതതി .
സ്വപ്നേ സംവി+ദ്യഥാ ഹി+ ത്വ-മാകാശ-ഗമനാ-ദി ച .. 10

തേജഃ(ഖ്)കണോ്സൗ+ സ്ഥൂല+ത്വമാ+ത്മനാ+ത്മനി വി+ന്ദതി .
അസ+ത്യ-മേവ സ+ത്യാഭം/ ബ്ര+ഹ്മാണ്ഡം(ൻ) തദിദം/ സ്മൃതം .. 11

ത+ത്രാ+ന്തർ/ബ്ര+ഹ്മ ത+ദ്വേ+ത്തി+ ബ്ര+ഹ്മായ-മഹ-മി+ത്യഥ .
മനോ-രാജ്യം സ കുരുതേ+സ്വാത്-മൈവം(ൻ) തദിദം(ഞ്) ജഗത് .. 12

തസ്മിൻ/പ്രഥമതഃ(സ്) സർഗേ യാ യഥാ യ+ത്ര സംവിദഃ .
കചിതാസ്-താസ്-തഥാ ത+ത്ര+ സ്ഥിതാ അ+ദ്യാപി നി+ശ്ചലാഃ .. 13

യ+ദ്യഥാ+ സ്ഫുരിതം(ഞ്) ചി+ത്തം(ൻ)-
ത+ത്തഥാ+ ഹ്യാത്മചിദ്/ഭവേത് .
സ്വയമേവാ-നിയ-മതസ്-തത്തഥ്.സ്യാ+ന്നേഹ കിം(ഞ്)ചന .. 14

ന ച നാമ നകിം(ഞ്)ചി+ത്ത്വം(യ്) യു+ജ്യതേ വി+ശ്വ-രൂപിണഃ .
ത്യ+ക്ത്വാ സമസ്ത-സംസ്ഥാനം/ ഹേമ തി+ഷ്ഠതി വൈ കഥം.. 15

സർഗാദൗ/+ സ്വയ-മേവാ+ന്ത+ശ്ചി+ദ്യഥാ കചിതാ+ത്മനി .
ഹിമാ(ഗ്നി-ആ)ദി-തയാ+ദ്യാപി സാ തഥാ+സ്തേ/+സ്വ-സ+ത്തയാ .. 16

തസ്മാഥ്.സ്വസ+ത്താ-സം(ൻ)ത്യാഗഃ(സ്)-
സതഃ(ഖ്) കർതും(ൻ)ന യു+ജ്യതേ .
യദാ ചിദാ+സ്തേ തേനേയം(ൻ) നിയ-തിർന വിന+ശ്യതി .. 17

യ+ദ്യഥാ കചിതം(യ്) യ+ത്ര+ വ്യോമ-രൂ+പ്യപി പാർഥിവം.
സർഗാദൗ/ ത+സ്യ ചലിതു-മ+ദ്യ-യാവ+ന്ന യു+ജ്യതേ .. 18

യാ യഥാ ചിഥ്.പ്രകചിതാ+ പ്രതി-പ+ക്ഷ-വിദം(വ്) വിനാ .
ന സാ തതഃ(ഫ്) പ്രചലതി വേദനാ+ഭ്യാ-സതഃ(സ്) സ്വയം .. 19

ജഗദാ-ദാവ-നുഥ്.പ+ന്നം(യ്) യ+ച്ചേദ-മനു-ഭൂയതേ .
തഥ്.സംവിദ്-വ്യോമ-കചനം/ സ്വപ്ന+സ്ത്രീ-സുരതം(യ്) യഥാ .. 20

അസ+ത്യ-മേവ സ+ത്യാഭം/ പ്രതി-ഭാന-മിദം സ്ഥിതമ് .
ഇതി+സ്വഭാവ-സംപ+ത്തി-രിതി ഭൂതാനു-ഭൂതയഃ .. 21

സർഗാദൗ യാ യഥാ രൂഢാ/ സംവിഥ്.കചന-സ+ന്തതിഃ .
സാ+ദ്യാ+പ്യ-ചലിതാ+ന്യേന+ സ്ഥിതാ നിയതി-രു+ച്യതേ .. 22

ഗൃഹീത+വ്യോമ-സംവി+ത്തി-ചി+ദ്വ്യോമ+ വ്യോമതാം(ങ്) ഗതം .
ഗൃഹീത-കാല-താസംവി+ ച്ചി+ന്നഭഃ(ഖ്) കാലതാം(ങ്) ഗതം .. 23

ഗൃഹീത-ജല-സംവി+ത്തി-ചി+ദ്വ്യോമ വാരിവഥ്.സ്ഥിതം .
സ്വപ്നേ യഥാ ഹി പുരുഷഃ(ഫ്) പ+ശ്യ+ത്യാ+ത്മനി വാരിതാം.. 24

സ്വപ്ന-ചിഥ്.സംവിദാ-ഭാതി ഭവ+ത്യേഷാ യഥാ+സ്ഥിതാ .
ചി+ച്ചമഥ്.കാര-ചാതു+ര്യാ-ദസ-ദേതഥ്.സമൂഹതേ .. 25

ഖത്വം(ഞ്) ജല+ത്വ-മുർവീ+ത്വ-മ+ഗ്നി-വായു+ത്വ-മ+പ്യസത് .
വേ+ത്ത്യ+ന്തഃ(സ്) സ്വപ്ന-സ+ങ്ക+ല്പ+
ധ്യാനേ+ഷ്വിവ ചിതിഃ(സ്) സ്വയമ് .. 26

മരണാ-ന+ന്തരം(ങ്) കർമ-ഫലാനു-ഭവന+ക്രമം.
സർവ-സം(ൻ)ദേഹ-ശാ+ന്ത്യർഥം/ മൃതി+ശ്രേയസ്-കരം ശ്രൃണു .. 27

രൂഢാദി-സർഗേ നിയതിർ.ഐക+ദ്വി+ത്രി-ചതുഃ(ശ്)ശതാ .
പൂർവാദി+ഷ്വായുഷഃ(ഫ്) പുംസാം(ൻ)
ത+സ്യാ മേ നിയതിം/ ശ്രൃണു .. 28

ദേശ-കാല+ക്രിയാ+ദ്രവ്യ-ശു+ദ്ധ്യശു+ദ്ധീ+സ്വ-കർമണാം
ന്യൂന+ത്വേ ചാധിക+ത്വേ ച/ നൃണാം(ങ്) കാരണ-മായുഷഃ .. 29

സ്വകർമ-ധർമേ+ഹ്രസതി ഹസ+ത്യായുർ/നൃണാ-മിഹ .
വൃ+ദ്ധേ വൃ+ദ്ധി-മുപാ-യാതി സമ/മേവ ഭവേഥ്.സമേ .. 30

ബാല-മൃ+ത്യു+പ്രദൈർ-ബാലോ യുവാ യൗവന-മൃ+ത്യുദൈഃ .
വൃ+ദ്ധ-മൃ+ത്യു+പ്രദൈർ/വൃദ്ധഃ(ഖ്) കർമ-ഭിർ/മൃതി-മൃച്ഛതി .. 31

യോ യഥാ-ശാസ്ത്ര-മാരബ്ധം/ സ്വധർമ-മനു-തിഷ്ഠതി .
ഭാജനം ഭവതി+ ശ്രീമാൻഥ്.സയഥാ-ശാ+സ്ത്ര-മായുഷഃ .. 32

ഏവം(ങ്) കർമാനു-സാരേണ ജ+ന്തു-ര+ന്ത്യാം(ൻ) ദശാമിതഃ .
ഭവ+ന്ത്യ+ന്തം(ങ്) ഗതവതോ/ ദൃങ്/മർമ+ച്ഛേദ-വേദനാഃ .. 33

പ്രബു+ദ്ധ-ലീലോവാച .
മരണം മേ സമാ-സേന കഥയേ+ന്ദു-സമാനനേ .
കിം സുഖം മരണം കിം(വ്) വാ/
ദുഃഖം മൃ+ത്വാ ച കിം/ ഭവേത് ..34

ശ്രീദേ+വ്യുവാച .
ത്രിവിധാഃ(ഫ്) പുരുഷാഃ(സ്) സ+ന്തി ദേഹ+സ്യാ+ന്തേ മുമൂർ/ഷവഃ .
മൂർഖോ്ഥ/ ധാരണാ+ഭ്യാസീ യു+ക്തിമാൻ/പുരുഷസ്-തഥാ .. 35

അ+ഭ്യ+സ്യ ധാരണാ-നിഷ്ഠോ ദേഹം(ൻ) ത്യ+ക്ത്വാ യഥാ-സുഖം .
പ്രയാതി ധാരണാ+ഭ്യാസീ യു+ക്തി-യുക്തസ്-തഥൈവ ച .. 36

ധാരണാ യ+സ്യ നാ+ഭ്യാസം പ്രാപ്താ നൈവ ച യു+ക്തിമാൻ .
മൂർഖഃ(സ്)സ്വ-മൃതികാലേ്ഽസൗ/ ദുഃഖ-മേ+ത്യവ-ശാശയഃ .. 37

വാസനാ-വേശ-വൈവ+ശ്യം ഭാവയ+ന്വിഷയാ-ശയഃ .
ദീനതാം പരമാ-മേതി പരി-ലൂന-മിവാം-ബുജം .. 38

അശാസ്ത്ര-സംസ്കൃത-മതി-രസ+ജ്ജന-പരായണഃ .
മൃതാ-വനു-ഭവ+ത്യന്തർ/ദാഹ-മ+ഗ്നാ-വിവ+ച്യുതഃ .. 39

യദാ ഘർഘര-കണ്ഠ+ത്വം വൈരൂ+പ്യം(ൻ) ദൃഷ്ടി-വർണജം .
ഗ+ച്ഛ-ത്യേഷോ്ഽവിവേ-കാ+ത്മാ തദാ ഭവതി ദീനധീഃ .. 40

പരമാ+ന്ധ്യ-മനാ-ലോകോ ദിവാ+പ്യുദിത-താരകഃ .
സാ+ഭ്ര-ദിഗ്-മ+ണ്ഡലാ-ഭോഗോ ഘനമേ-ചകിതാം ബരഃ .. 41

മർമ+വ്യഥാവി+ച്ഛുരിതഃ(ഫ്) പ്ര+ഭ്രമ-ദൃഷ്ടി-മ+ണ്ഡലഃ .
ആകാശീ-ഭൂത-വസുധോ വസുധാ-ഭൂത-ഖാ+ന്തരഃ .. 42

പരി-വൃ+ത്തക-കുപ്-ച+ക്ര ഉ+ഹ്യമാന/ ഇവാർണവേ .
നീയമാന ഇവാ-കാശേ/ ഘന-നി+ദ്രോ+ന്മുഖാശയഃ .. 43

അ+ന്ധ-കൂപ ഇവാ-പ+ന്നഃ(ശ്) ശിലാ+ന്ത-രിവ യോജിതഃ .
സ്വയം(ഞ്) ജഡീ-ഭവ+ദ്വർണോ വിനി-കൃ+ത്ത ഇവാശയേ .. 44

പത-തീവ നഭോ-മാർഗാത്-തൃണാ-വർത ഇവാർപിതഃ .
രഥേ+ദ്രുത ഇവാ-രൂഢോ ഹിമവദ്/ഗലനോ+ന്മുഖഃ .. 45

വ്യാകുർവ+ന്നിവ സംസാരം/ ബാ+ന്ധ-വാന+സ്പൃശ+ന്നിവ .
ഭ്രമിത+ക്ഷേപണേ-നേവ വാത-യ+ന്ത്ര ഇവാ+സ്ഥിതഃ .. 46

ഭ്രമിതോ വാ+ഭ്രമ ഇവ കൃഷ്ടോ രസന-യേവ വാ .
ഭ്രമ+ന്നിവ ജലാ-വർതേ ശ+സ്ത്ര-യ+ന്ത്ര ഇവാർപിതഃ .. 47

പ്രോ+ഹ്യ-മാനസ്-തൃണമിവ വഹഥ്.പർജ+ന്യ-മാരുതേ .
ആരുഹ്യ വാരി-പൂരേണ നിപത+ന്നിവ ചാർണവേ .. 48

അന+ന്ത-ഗഗനേ+ശ്വ+ഭ്രേ ച+ക്രാ-വർതേ പത+ന്നിവ .
അബ്ധി-രുർവീ-വിപ+ര്യാസ-ദശാ-മനു-ഭവൻഥ്.സ്ഥിതഃ .. 49

പത+ന്നിവാന-വരതം/ പ്രോഥ്.പത+ന്നിവ ചാഭിതഃ .
സൂഥ്.കാരാ-കർണ-നോദ്/ഭ്രാ+ന്ത-പൂർണ-സർവേ+ന്ദ്രിയ+വ്രണഃ .. 50

ക്രമാ+ച്ഛയാ-മലതാം(യ്) യാ+ന്തി ത+സ്യ സർവാ+ക്ഷ-സംവിദഃ .
യഥാസ്തം(ങ്) ഗ+ച്ഛതി രവൗ മ+ന്ദാ-ലോക-തയാ ദിശം .. 51

പൂർവാ-പരം(ൻ) ന ജാനാതി+ സ്മൃതിസ്-താനവ-മാഗതാ .
യഥാ പാ+ശ്ചാത്യ-സം(ൻ)ധ്യാ+ന്തേ നഷ്ടാ ദൃഷ്ടിർ-ദിഗഷ്ടകേ .. 52

മനഃ(ഖ്) ക+ല്പന-സാമർഥ്യം(ൻ) ത്യജ+ത്യ+സ്യ വിമോഹതഃ .
അവി-വേകേന തേനാസൗ മഹാ-മോഹേ നിമ+ജ്ജതി .. 53

യദൈവാ-മോഹ-മാദ+ത്തേ നാദ+ത്തേ പവനസ്-തദാ .
ന+ത്വാ-ദ+ത്തേ യദാ+പ്രാണാ+ന്മോഹ-മായാ+ത്യലം(ൻ) തദാ .. 54

അ+ന്യോ+ന്യ-പുഷ്ടതാം(യ്) യാതൈർ/മോഹ-സംവേദന+ഭ്രമൈഃ .
ജന്തുഃ(ഫ്) പാഷാ-ണതാ-മേതി+ സ്ഥിത-മി+ത്യാദി-സർഗതഃ .. 55

പ്രബു+ദ്ധലീലോവാച .
വ്യഥാം വിമോഹം മൂർ+ച്ഛാന്തം/ ഭ്രമം(വ്) വ്യാധിമ-ചേതനം.
കിമർഥ-മയ-മായാതി ദേഹോ+ ഹ്യഷ്ടാങ്ഗ-വാനപി .. 56

ശ്രീദേ+വ്യുവാച .
ഏവം/ സം(വ്)വിഹിതം(ങ്) കർമ സർഗാദൗ/ സ്പന്ദ-സംവിദാ .
യദ്യ+സ്മിൻഥ്-സമയേ ദുഃഖം(ങ്) കാലേ-നൈതാ-വതേ-ദൃശമ് .. 57

സ്യാ+ന്മേ ഇ+ത്യേവ സംവിശ്യ ഗുല്മ-വത്തഥ്.സ്വഭാവജം .
വേ+ത്തി ചി+ത്ത-വിജൃം-ഭോ+ത്ഥം(ൻ)
നാ+ന്യദ+ത്രാസ്തി കാരണം.. 58

യദാ+ വ്യഥാ-വശാ+ന്നാഡ്യഃ(സ്) സ്വസം(ങ്)കോച-വികാ-സനൈഃ .
ഗൃഹ്ണ+ന്തി-മാരുതോ ദേഹേ തദോ+ജ്ഝതി നിജാം സ്ഥിതിം .. 59

പ്രവിഷ്ടാ ന വിനി+ര്യാ+ന്തി ഗതാഃ(സ്)സം/പ്രവിശ+ന്തി നോ .
യദാ വാതാ വിനാഡീ+ത്വാത്-തദാ+ സ്പന്ദാഥ്.സ്മൃതിർ/ഭവേത് .. 60

ന വിശ+ത്യേവ വാതോ ന നി+ര്യാതി പവനോ യദാ .
ശരീര-നാഡീ-വൈധു+ര്യാ+ന്മൃത ഇ+ത്യു+ച്യതേ തദാ .. 61

ആഗ+ന്ത+വ്യോ മയാ നാശഃ(ഖ്) കാലേ-നൈതാ-വതേതി യാ .
പൂർവസം(വ്) വിദിതാ സംവി+ദ്യാതി ത+ച്ചോദിതാ മൃതിം .. 62

ഈദൃ-ശേന മയേ-ഹേ+ത്ഥം ഭാ+വ്യ-മി+ത്യാദി സർഗജാ .
സംവി+ദ്ബീജ-കലാ നാശം(ൻ) ന കദാചന ഗ+ച്ഛതി .. 63

സംവിദോ വേദനം(ൻ) നാമ+ സ്വഭാവോ്ഽ+വ്യതി-രേക-വാൻ .
തസ്മാഥ്.സ്വഭാവ-സംവി+ത്തേർ/നാ+ന്യേ മരണ-ജ+ന്മനീ .. 64

ക്വചിദാ-വൃതി-മഥ്.സൗമ്യം(ങ്) ക്വചി+ന്ന+ദ്യാം(ഞ്) ജലം(യ്) യഥാ .
ക്വചിഥ്.സൗ+മ്യം(ങ്) ക്വചിജ്-ജീവ-
ധർമേദം(ഞ്) ചേതനം(ൻ) തഥാ .. 65

യഥാ ലതായാഃ(ഫ്) പർവാണി ദീർഘായാ മ+ധ്യ-മധ്യതഃ .
തഥാ ചേതന-സ+ത്തായാ ജ+ന്മാനി മരണാനി ച .. 66

ന ജായതേ ന+മ്രിയതേ ചേതനഃ(ഫ്) പുരുഷഃ(ഖ്) ക്വചിത് .
സ്വപ്ന-സംഭ്രമ-വദ്/ഭ്രാ+ന്ത-മേതഥ്.പ+ശ്യതി കേവലം .. 67

പുരുഷ+ശ്ചേതനാ-മാത്രം/ സ കദാ+ ക്വേവ ന+ശ്യതി .
ചേതന+വ്യതി-രി+ക്ത+ത്വേ വദാ+ന്യഥ്.കിം പുമാൻ/ഭവേത് .. 68

കോ്ഽ+ദ്യയാ-വ+ന്മൃതം ബ്രൂഹി ചേതനം(ങ്) കസ്യ കിം(ങ്) കഥം .
മ്രിയ+ന്തേ ദേഹ-ല+ക്ഷാണി ചേതനം/ സ്ഥിത-മ+ക്ഷയം .. 69

അമരി+ഷ്യ+ന്ന വൈ ചി+ത്ത-മേകസ്മി+ന്നേവ ത+ന്മൃതേ .
അഭവിഷ്യഥ്.സർവ-ഭാവ-മൃതി-രേക-മൃതാ-വിഹ .. 70

വാസനാ-മാ+ത്രവൈ-ചി+ത്ര്യം(യ്) യ+ജ്ജീവോ്ഽനു-ഭവേഥ്.സ്വയം.
ത+സ്യൈവ ജീവ-മരണേ നാമനീ പരി-ക+ല്പിതേ .. 71

ഏവം(ൻ)ന ക+ശ്ചി+ന്മ്രിയതേ ജായതേ ന ച ക+ശ്ചന .
വാസനാ-വർത-ഗർതേഷു ജീവോ ലുഠതി കേവലം.. 72

അ+ത്യ+ന്താ-സംഭവാ-ദേവ ദൃ+ശ്യ+സ്യാസൗ ച വാസനാ .
നാസ്ത്യേ-വേതി വിചാരേണ ദൃഢ+ജ്ഞാ-തൈവ ന+ശ്യതി .. 73

അനുദിത-മുദിതം(ഞ്) ജഗഥ്. പ്രബ+ന്ധം
ഭവ-ഭയതോ്ഽ+ഭ്യ-സനൈർ/വിലോ-ക്യ സ+മ്യക് .
അല-മനു-ദിത-വാസനോ ഹി ജീവോ
ഭവതി വിമു+ക്ത ഇതീഹ സ+ത്യ-വസ്തു .. 74

ഇ+ത്യാർഷേ ശ്രീവാസിഷ്ഠ-മഹാരാമായണേ വാല്മീകീയേ ഉഥ്.പത്തി-
പ്രകരണേ ലീലോ മരണ-വിചാരോ നാമ ചതുഃ(ഫ്)
പഞ്ചാശഃ(സ്) സർഗഃ .. 54 ..
ഓം
****

CHECKED BY GURU P.R.IYER
21.9.23